

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

שתי הלכות ביום

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

גליון 45

פרשת כי תשא

"וַיֹּאמֶר דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲדָא אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַרְתֵּיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם, וְשִׁמְרַתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִחֻלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָּל הַעֲשָׂה בָּהּ מְלֹאכָה וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרָב עִמָּי" (שמות פרק לא, יג-טו)

שאלות: א. מדוע במצוות שמירת השבת נאמרה המצוה בלשון רבים, את 'שבתותי' תשמורו. ב. הרי בדרך כלל הוזכרה מצוות השבת זכר לבריאת העולם, ומדוע כאן אמר עליה 'לדעת כי אני ה' מקדשכם'. ג. משמעות לשון הכתוב היא שהעונש של מחלל השבת לההרג על ידי בית דין, הוא כיון שיש בעבירה זו עונש כרת, והרי עונש כרת הוא קל יותר ממיתת בית דין, ואיך יהיה עונש מיתת בית דין תלוי בסיבת עונש הכרת.

תשובה: במצוות השבת יש שני חלקים, האחד הוא השביתה ביום השביעי מהמלאכות הגשמיות, וזהו זכר לימי בראשית, בהם ברא ה' על כל העולם בשישה ימים ונח ביום השביעי. אך בנוסף לכך יש בשבת רמז לעולם הבא, שהוא המכונה 'יום שכולו שבת', והאדם העובד את ה' כראוי בעולם הזה, שהוא כנגד ימות החול, זוכה לעולם הבא שהוא כנגד השבת, ועל כך ציוה ה' לשמור את 'שבתותי', והיינו שתי השבתות הללו, הגשמית ביום השביעי, והנפשית לעולם הבא, זכר ורמז להשארות הנפש לאחר המיתה, וקיומה לעולם הבא. ולכן אמר כאן שמצוות השבת היא 'לדעת כי אני ה' מקדשכם', כלומר, שבזכות המצוה הזאת תהיו מקודשים ב'שבת' הבאה אחר המות, כי שם תתקדשו ותהיו קדושים בשבת הנפשית, מפני ששמרתם בעולף הזה את השבת הגשמית. ועל כך מסיים ואומר שמי שמחלל את השבת הרי הוא ככופר ומכחיש בשתי השבתות הללו, גם בשבת שלאחר המוות ובחיי העולם הבא, ולכן נכרתת נפשו מהעולם העליון ותאבד מקרב עמה, וכיון שכל תכלית בריאת האדם בעולם הזה היא להשלים את נפשו לעולם הבא, לכן אדם כזה שנפשו נכרתת מהעולם הבא, ראוי לחייבו מיתת בית דין גם בעולם הזה, כי בין כך אין כל תכלית ותועלת בקיומו בעולם הזה. (שאלות ח-י).

"שֵׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת שַׁבְּתוֹן קֹדֶשׁ לַה' כָּל הַעֲשָׂה מְלֹאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוּמָת" (שמות פרק לא, טו)

שאלה: מדוע במקומות שציונה התורה על שמירת השבת הוסיפה ואמרה 'ששת ימים יעשה מלאכה', והרי כיון שמעולם לא נאסרה עשיית מלאכה בששת ימי החול, אין צורך להתיר זאת בפירוש, ומדוע כתבה זאת התורה. תשובות: א. ציונה התורה שלא נחליף את יום השבת ביום אחר בשבוע, ונאמר שדי בכך שנשבות ביום אחד מהימים, יהיה איזה שיהיה, ולכן אמרה שבששת הימים לא נשבות, אלא רק ביום השביעי. ב. רמזה בכך התורה שלא יאמר האדם שיום מסוים טוב למלאכה ויום אחר אינו ראוי לכך [כמו שנאמר 'לא תעוננו', מלשון עונה וזמן], שלא יאמר האדם שזמן מסוים ראוי לדבר מסוים, וזמן אחר אינו ראוי לכך], ולכן אמרה 'ששת ימים יעשה מלאכה', כי ברצות ה' כל ששת ימות החול ראויים לכל מלאכה, ורק ביום השבת יש מצוה לשבות. (שאלה יא)

"שָׁמַר לָךְ אֶת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם הַנִּי גֵרֶשׁ מִפְּנֵיהָ אֶת הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִיבִּי" (שמות פרק לד, יא-יב)

שאלה: א. מדוע לאחר שהתרצה ה' לישראל על עוון העגל חזר ואמר להם את המצוות שכבר הוזהרו עליהם בפרשת משפטים. ב. מדוע נאמרו מצוות אלו בלשון יחיד, כאילו מצווה בהם את משה רבינו לבדו.

תשובה: לאחר שמחל ה' לישראל על עוון העגל, היו משה וישראל סבורים שיוסיף להם ה' מצוות רבות וקשות כדי שיכפרו בהם על עוון גדול זה, ולכן חזר ואמר להם ה' שהיתה המחילה בחינם, ואינו מוסיף להם מצוות אחרות, ולכן נאמר הציווי בלשון יחיד אל משה רבינו, שיזכור וישמור את הציוויים הללו ויכתבם ויזהיר בהם את ישראל, כי לא התחדשו להם עתה מצוות או עבודות שלא נאמרו להם קודם לכן. (שאלות א-ב).

"את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב פי בחדש האביב יצאת ממצרים, כל פטר רחם לי וכל מקנה תזכר פטר שור ושה, ופטר חמור תפדה בשנה ואם לא תפדה וערפתו כל בכור בניה תפדה ולא יראו פני ריקם, ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת בקריש ובקציר תשבת, וזה שבעת תעשה לה בכורי קציר הטים וזה האסיף תקופת השנה" (שמות פרק

לד, יח-כג)

שאלות: א. כיון שכבר נאמרו כל עניני המועדים בפרשת משפטים, מדוע חזר עליהם כאן פעם נוספת. ב. מדוע לא הוזכרו כאן ראש השנה ויום הכפורים, כפי שהוזכרו בשאר פרשות המועדים, אלא שלשת הרגלים בלבד. ג. מדוע בין ענין חג הפסח לבין חג השבועות וזה חג הסוכות הוזכר ענין קדושת בכור בהמה, וענין שמירת השבת. ד. מדוע הציווי של 'ולא יראו פני ריקם' לא נאמר בסוף שלשת הרגלים, אלא נאמר לאחר הפסח, בסמוך למצות בכור בהמה טהורה.

תשובה: לאחר שהזהיר ה' את ישראל להתרחק מגויי הארץ ומאלוהיהם, ולא לזנות להם ברית, הוסיף להזהירם שלא יבדו חגים מליבם, אלא יחגגו רק את החגים שציוו עליהם ה', ותהיה בכך תועלת להתרחק מעבודה זרה, כי יראו בבית המקדש את כבוד ה', ויושרו בליבם האמונות והדעות האמיתיות, ולכן הזכיר כאן רק את שלשת הרגלים, שבהם יש מצוה לעלות לבית המקדש. ובסמוך לציווי על חג הפסח הזכיר את מצוות קדושת הבכורות, שהיתה לאחר הנס של מכת בכורות, והזכיר את השבת שהיא זכר ליציאת מצרים, וכיון שבזמן העליה לרגל לחג הפסח עדיין אין תבואה או פירות בשדות הארץ, הזהירם שלא יראו פני ה' ריקם, אלא יביאו עמם את הבכורות שנולדו בעדרם בינתיים, להקריבם לפני ה'. (שאלות ו-י).

"ויהי ברדת משה מחר סיני ושני לחת העדת ביד משה ברוחו מן החר ומשה לא ידע פי קרן עזר פניו בדרו אתו, ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסכה" (שמות פרק לד, כט, לג)

שאלות: א. מה היתה תכלית קרינת עור פני משה, כי ה' לא יחדש ניסים ללא צורך. ב. כיון שנעשה הדבר על ידי ה', מדוע הניח משה מסווה על פניו להסתיר את הנס.

תשובה: כיון שעלה משה רבינו שלש פעמים במשך ארבעים יום שלא אכל ושתה, ובדרך כלל מי שאינו אוכל ושותה זמן רב מחשיך זיו פניו, רצה ה' להראות לכל כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, וברצון ה' יאירו פני משה יותר משאר בני האדם, עד שנעשה אור פניו כאחד הגרמים השמימיים, כזוהר הרקיע והכוכבים. וכיון שראה זאת משה, למד מהמאורות שבשמים שמאירים רק בזמן הנצרך להם, כשהם מקבלים שפע מאת ה' ומשפיעים אותו ליושבי הארץ, כך הוא גילה את פניו המאירים רק כשלימד תורה לישראל, והשפיע עליהם את השפע הרוחני שקיבל מה', ואחר כך הניח על פניו מסווה.

